

12. Dünya Muhasebe Tarihçileri Kongresi'nin Ardından

Prof. Dr. Oktay Güvemli
Kongre Başkanı

Özet

12. Dünya Muhasebe Tarihçileri Kongresi 20-24 Temmuz 2008 tarihleri arasında İstanbul'da yapılmıştır. Geçmişten günümüze muhasebe tarihi ve kültürü sloganı ile hazırlanan Kongre'ye 254'ü başka ülkelerden, 318'i Türkiye'den olmak üzere toplam 572 katılım olmuştur. Türkiye ile birlikte kongreye kaydını yaptıran ülke sayısı 58'dir. Ancak bu ülkelerden üçünün delegeleri çeşitli nedenlerle Kongre'ye gelememişlerdir. Kongreye kaydını yaptıran ülkelerin 15'i Orta Doğu ve Balkan ülkeleridir. Türkiye'nin coğrafi konumu katılan ülke sayısının artmasında etkili olmuştur. Kongre'de 239 bildiri tartışılmıştır. Bu bildirilerin 9'u, ana oturumlarda sunulan ve sipariş üzerine hazırlanan bildirilerden oluşmuştur.

Kongre 20 Temmuz 2008 tarihinde akşam açılış kokteyli ile başlamış, 24 Temmuz 2008 tarihinde akşam yemekli Boğaz turu ile 22.30'da sona ermiştir. Kongre'de sosyal aktivitelere geniş yer verilmiş olup, özel bir kapanış oturumu düzenlenmiştir.

Bir sonraki Kongre 2012'de İngiltere'de, daha sonraki Kongre ise, 2016 yılında İtalya'da yapılacaktır.

Anahtar Sözcükler: Muhasebe tarihi, Dünya Kongresi, İstanbul Kongresi.

Abstract (After The 12th World Congress Of Accounting Historians)

The 12th World Congress of Accounting Historians was held July 20-24, 2008 in Istanbul. The slogan of the Congress was "Accounting History and Culture: From the past to the present". 572 delegates participated to the Congress, 254 participants were from foreign countries, when the rest 318 were from Turkey. The number of the countries whose delegates registered was 58 including Turkey. However, the delegates of three of these countries were not able to attend to the Congress as a consequence of different reasons. 15 of the countries whose delegates registered were Middle East and Balkan Countries. The geographical situation of Turkey contributed to the increase in the number of the participants. 239 papers were discussed at the Congress. 9 of these papers were invited papers that were discussed at the plenary sessions.

The Congress started with a welcome cocktail on July 20, 2008 and concluded with the Bosphorus Dinner Tour on three boats at 22.30 on July 24, 2008. The social activities were took an important place in the program of the Congress and a special closing session was organized.

The next Congress will be held in the United Kingdom in 2012, when the following one will be held in Italy in 2016.

Key Words: Accounting history, World Congress, Istanbul Congress.

1. Giriş

2004 Yılı Temmuz ayının sonlarında ABD'de yapılan 10. Dünya Muhasebe Tarihçileri Kongresi'nde yapılan toplantıda Türk delegasyonu tarafından 2010 yılında yapılacak olan 13. Dünya Muhasebe Tarihçileri Kongresi alınmıştır. 12. Kongreyi

de 2008 yılında İngiltere yapacaktı. Daha sonra iki değişiklik oldu. İlk değişiklik, Türkiye'nin isteği üzerine İngiltere ile Türkiye'nin yer değiştirmesi şeklinde gerçekleşti. İkinci değişiklik ise, muhasebe tarihçileri kongrelerinin iki yıl yerine dört yılda bir yapılmasına karar verilmesi ile

ilgili oldu. Bu iki değişiklik sonucunda, 12. Kongre'nin 2008 yılında Türkiye'de yapılması ve 13. Kongre'nin ise 2012 yılında İngiltere'de yapılması kesinleşti.

Kongre, Muhasebe ve Finansman Öğretim Üyeleri Derneği (MUFAD) tarafından alınmış, daha sonra Marmara Üniversitesi ve Afyon Kocatepe Üniversitesi organize eden kuruluşlar olarak katılmışlardır.

Kongre'nin Türkiye'de yapılmasına karar verildikten sonra, Türk delegasyonu hem yurt içinde ve hem de yurt dışında çalışmalarına başladı. Ancak çalışmaların ağırlığı önceleri yurt dışında idi. İlk üç yıl boyunca, yurt dışında yapılan muhasebe ve muhasebe tarihi aktivitelerine katılmaya büyük ağırlık verildi.

Önce 2005 yılı Mart ayında Bordeaux'da yapılan 11. Uluslararası Muhasebe ve Yönetim Tarihi Konferansı'na gidildi¹. Bu ilk yurt dışına gidiş, aynı yıl yani 2005 yılında ABD'de American Accounting Association (AAA)'da yapılan incelemeler ve bu kuruluşun yıllık toplantılarına katılmalar ve Business History uluslararası kongresine katılımlar izledi². Buralarda kongrenin broşürleri dağıtıldı ve afişleri asıldı. Yani tanıtım kampanyası başlatıldı. Bu toplantılarda Türkiye'nin tanıtımı ve kongrenin ana hedefleri ortaya konuluyordu. Kongre sonrası ilk bildiri sunumu, 2005 yılı Ekim ayında ABD'de, Ohio- Columbus'ta Muhasebe Tarihçileri Akademisi Araştırma Konferansı'na yedi akademisyenin üç bildiri ile katılması biçiminde gerçekleşti³.

2006 Yılında yurt dışında dört uluslararası aktiviteye katıldı. Bunlardan ilki sözü edilen yılın Mart ayında İrlanda – Dublin'de yapılan European Accounting Association'ın 29. yıllık toplantısı idi. İkinci toplantı ise, Türkiye kongresinden önce Fransa, Nantes'de, 19-22 Temmuz 2006 tarihleri arasında yapılan 11. Dünya Muhasebe Tarihçileri Kongresi idi. Dış

siyasi dengelerin engelleyici davranışlarına rağmen Türk delegasyonu olarak 21 kişi ve sekiz bildiri ile katıldı⁴. Bu aktiviteyi Kasım 2006'da İstanbul'da yapılan 10. Dünya Muhasebe Eğitimcileri Kongresi ve iki gün sonra bunun devamı niteliğinde yapılan 17. Dünya Muhasebeciler Kongresi izledi⁵. Aynı ay içinde Bükreş'te Academy of Economic Studies tarafından yapılan Muhasebe ve Yönetim Bilgi Sistemleri konulu konferansa gidildi. 2006 Yılı yurt dışı faaliyetleri, kalabalık ekip ile gidilmesi, bildiri verilmesi, stand açılması ve birebir görüşmelerle tanıtım yapılması biçiminde olmuştur.

Uluslararası faaliyetler 2007 yılı Ağustos ayı ortalarına kadar devam etmiştir. Bu çalışmalar arasında kuşkusuz en önemlisi, 2007 yılı Mart ayı başlarında, MUFAD'ın, Trakya Üniversitesi ile birlikte yaptığı Birinci Balkan Ülkeleri Muhasebe ve Denetim Konferansı olmuştur. Bu konferansın iki önemli özelliği vardır. İlki 12. Kongreyi yapacak kadrolar, bu uluslararası konferansı düzenleyerek deneyim sahibi olmuşlardır. İkinci yararı ise, Balkan ülkeleri ile ilişkileri geliştirmek ve mesleki bilgi alışverişini hareketlendirmek şeklinde ortaya çıkmıştır. Fazla gelişmişliği olmayan bir il olan Edirne'de Üniversitenin özverili çalışmaları ve katkıları ile sadece Balkan ülkelerinin değil Orta Doğu ülkelerinin ve çoğu Avrupa ülkesinin katılımı sağlanmış ve Konferans 240 dolayında katılım ve sayısı 90'ı bulan bildiri ile gerçekleştirilmiştir⁶.

2007 Yılında ikinci uluslararası aktivite, İstanbul'da, İstanbul Ticaret Üniversitesi tarafından düzenlenen 2. Uluslararası Muhasebe Mesleğinin Geleceği konulu Mayıs ayında yapılan Konferans olmuştur.

Aynı yılın Temmuz ayı sonlarında Bükreş'te yapılan ve yukarıda ilkinde katıldığı belirtilen Muhasebe ve Yönetim İletişim Sistemleri Konferansı'na gidildi. Son olarak da Ağustos 2008'de Kanada Banff'da

¹ Muhasebe ve Finansman Dergisi, Nisan 2005, Sayı 26.

² Muhasebe ve Finansman Dergisi, Ekim 2005, Sayı 28.

³ Muhasebe ve Finansman Dergisi, Ocak 2006 Sayı 29.

⁴ Muhasebe ve Finansman Dergisi, Ekim 2006, Sayı 32.

⁵ Muhasebe ve Finansman Dergisi, Ocak 2007, Sayı 33.

⁶ Muhasebe ve Finansman Dergisi, Nisan 2007, Sayı 34.

yapılan 5. Uluslararası Muhasebe Tarihi Konferansı'na gidildi ⁷.

2007 Yılındaki bu yoğun uluslararası etkinliklerde hem bildiri sunulmaya dikkat edilmiş, tanıtım standı açılmış, bildiri duyuruları dağıtılmış ve hem de konferanslarda Kongreyi tanıtıcı CD'ler gösterilmiş ve konferans programı çerçevesinde konuşmalar yapılmıştır. Yurt dışı aktiviteler sona erdiğinde, bildirilerin sunumu ve yurt dışı tanıtım işlevi yanında bir de Dünya Muhasebeciler Kongreleri ve Dünya Muhasebe Tarihçileri Kongreleri ile Türkiye'de yapılan Kongre ve Sempozyumlar ile ilgili bir de İngilizce ve Türkçe kitap yayınlanmış idi⁸. Yurt dışı faaliyetler sona erdiğinde, Türk delegasyonu tarafından yaklaşık 150.000 USD'yi aşkın harcama yapılmıştı.

2007 Yılı Ağustos ayında uluslararası aktivitelere son verilmiştir. Ama bu tarihe kadar yurt içi çalışmalar da ihmal edilmemiştir. 2005 Yılı Mart ve Eylül aylarında, 2007 yılı Mart ayında olmak üzere üç kez Kongre Hazırlık Toplantısı yapılmıştır. Bu toplantıların amacı, Türk akademik dünyasında konu ile ilgilenenlerin dikkatini çekmek ve ilgi duyanları bir araya getirmek olmuştur. Yurt içi çalışmalara başlandığında bu toplantılarda konuya ilgi duyanların belirlenmesi tamamlanmıştı ve onlar son bir yıl içindeki çalışmalarda faaliyetlerini bir arada yürütmeye başlamışlardır.

2007 Yılı Ağustos ayından sonraki bir yıl içinde yurt içi çalışmalara ağırlık verirken iki önemli alt yapı oluşturulmuştur. Bunlardan ilki, daha önce mevcut olan Kongre sekreteryasının, dört kişinin sürekli olarak çalıştığı bir Kongre Merkez Ofisi'ne dönüştürülmüş olmasıdır. İkincisi ise, muhasebe tarihine ilgi duyanlar tarafından Muhasebe ve Finans Tarihçileri Derneği (MUFTAD) nin kurulmasıdır.

Yurt içi çalışmalar için 2008 yılı Mart ayında öncelikle, Kongre Yürütme Kurulu

oluşturulmuştur. Sekiz grup halinde iş bölümü yapan bu yürütme kurulu, Kongre için anlaşma yapılan organizasyon şirketi ile birlikte kongreyi gerçekleştirmiştir.

2007 Yılı son dört ayı ile 2008 yılı ilk altı ayında çalışmalar hem yurt dışına dönük ve hem yurt içine dönük olarak bildiriler ve katılımcılar çerçevesinde sürdürülmüştür. Yurt dışında bu ikili çalışma internet kanalı ile kişiler üzerinde yoğunlaşırken, Türkiye'de kişiler, üniversiteler, meslek kuruluşları ve kamu kuruluşları ile bir araya gelme, telefon ve internet kanalı ile sürekli ve etkin bir iletişim içinde olunmuştur. Yurt içinde bildiriler ve katılımcılar ikili çalışması yanında bir ikinci ikili çalışma daha gündeme gelmiştir. Bu da, sergiler ve standlar ile ilgili çalışmalar ve sponsorlar nezdindeki aktiviteler biçiminde ortaya çıkmıştır. Bunun yanında ulusal nitelikte yapılan Muhasebe Eğitim Sempozyumları'na ve Finans Eğitim Sempozyumları'na gidilerek tanıtım yapıldığını da belirtmek gerekmektedir.

Bu dönem çalışmaları üzerinde, bildiriler açısından aşağıda daha ayrıntılı olarak durulmuştur.

2. Bildiriler ve Bildirilerin Değerlendirilmesi

Gerek Türkçe ve İngilizce bildiri duyurularında ve gerekse web sitesinde, başvuruların bildiri biçiminde olabileceği gibi daha sonra bildiri haline getirilmek koşulu ile özet biçiminde yapılabileceği de açıklanmıştı. Böyle bir yolun yeğlenmesinin nedeni, hem bildiri sayısının ve hem de katılan ülke sayısının artırılması idi. Çünkü muhasebe tarihi yeni bir bilim dalı idi ve çok fazla yaygınlaşmamıştı. Özetlerin, daha sonra bildiri haline getirilmek kaydı ile kabul edileceğini açıklamakla konu ile yeni ilgilenenleri cesaretlendireceğimizi biliyorduk. Bu yolun izlenmesinde bir başka önlemin daha alınması gerekiyordu. Bu da özetlerin bildiri haline getirilmesinde, yazarı ile sürekli temas halinde olmak ve bildirinin kabul edilebilir duruma getirilmesi için uzun süre, yazarı ile haberleşmek idi. Aynı şekilde bildiri halinde başvuruların da iyi incelenmesi ve yapıla-

⁷ Muhasebe ve Finansman Dergisi, Ekim 2007, Sayı 36

⁸ O. Güvemli, Ü. G.Gençoğlu ve arkadaşları: Muhasebe İle İlgili Dünya Kongreleri ve Türkiye Muhasebe Kongre ve Sempozyumları, İstanbul SMMMÖ Yayını, No.67, 2006, İstanbul.

çak düzeltmeler konusunda bildiri yazarı ile sürekli temas halinde olunması gerekiyordu. Bir de hızlı çalışmak gereği vardı. Gelen bildirimleri kısa sürede incelemek, yazarına kısa sürede bilgi vermek, ondan kısa sürede yanıt istemek ve aynı inceleme ve yazışma evresini yeniden başlatmak gerekiyordu. Bunun için görev alacak bilimsel komite üyelerinden büyük fedakarlık isteniyordu. Bu fedakarlık yabancılardan istenemezdi. Onlar kısa sürede cevap verseler dahi, aynı bildiri ile ikinci ve üçüncü defa uğraşmazlardı. Ya kabul ederler, ya red ederlerdi. Düzeltme isteseler dahi, düzeltme sonucunu izlemek istemezlerdi. Bu nedenlerden dolayı, deneyimli bir Türk bilim heyetinin oluşturulması gereği vardı. Biz de öyle yaptık ve yurt dışında üç yıl boyunca Türk delegasyonunda bildiri vererek görev yapan muhasebe tarihi konusunda uluslararası toplantılarda bildiri sunmuş deneyimli hocalardan bir grup oluşturduk. Bu bilim kurulu aralıksız yedi ay çalıştı. Özellikle muhasebe tarihi konusunda yeni sayılabilecek ülkelerden gelen bildiri ve özetler üzerinde çalışılır ve sürekli düzeltme istenirken hiçbir zaman karşı tarafın rahatsızlık duymadığını ve Türk bilim kurulunun fevkalade dengeli ve anlayışlı bir yaklaşımla çalışmalarını sürdürdüğünü belirtmek uygun olacaktır.

Bildiriler üzerinde çalışıldığı süre boyunca Kongre merkez ofisine 174'ü çeşitli ülkelerden ve 106'sı Türkiye'den olmak üzere toplam 280 bildiri ve bildiri özeti gelmiştir. Bunlardan sonuçta 154'ü çeşitli ülkelerden, 88'i Türkiye'den olmak üzere toplam 239 bildiri kabul edilmiş ve Kongre bu sayıdaki bildiri ile yapılmıştır.

Ana oturumlarda sunulan dokuz bildiri konusu başlangıçta bilim kurulu tarafından belirlenmiş ve bu bildiri konuları sipariş üzerine hazırlanmıştır. Bu bildirilerden birisi Türk Bankacılığının dünü, bugünü ve geleceği konusunda açılış bildirisi biçiminde hazırlanmıştır. Bir başka açılış oturumu bildirisi IFAC başkanı tarafından globalizasyonun ihtiyaçlarındaki gelişmeler ile ilgili olarak hazırlanmıştır. Üçüncü açılış oturumu bildirisi de muhasebe tarihi çalışmalarından 21. yüzyıldaki

beklentiler konusu ile ilgili olarak düzenlenmiştir. Öteki ana oturumlar ile ilgili iki bildiri ise, Türk akademisyenler tarafından Orta Doğu'da ve Türkiye'de muhasebe düşüncesindeki gelişmeler konusunda hazırlanmıştır. Kalan dört bildiri ise, Amerika, Avrupa, Asya (Japonya, Çin vb), Avustralya ve Yeni Zelanda'da muhasebe düşüncesinin gelişmesi konusunda hazırlanmıştır.

Kongrede tartışılan 239 bildirinün ülkelere dağılımı şöyle olmuştur: 88 Bildiri ev sahibi Türkiye'ye aittir. 20 Bildiri Romanya'dan, 12'şer bildiri ABD ve İngiltere'den, 8 bildiri İtalya'dan, 7'şer bildiri Avustralya, Japonya ve Fransa'dan, 6 bildiri İspanya'dan, 5 bildiri Nijerya'dan, 4'er bildiri Çek Cumhuriyeti, Rusya ve Sırbistan'dan, 3'er bildiri Kanada, İran, Malezya, Polonya, Makedonya Cumhuriyeti ve Slovenya'dan gelmiştir. Arjantin, Albania, Avusturya, Bosna - Herzeg, Brezilya, Bulgaristan, Çin, Hırvatistan, Mısır, Estonya, Kolombiya, Finlandiya, Yunanistan, Hindistan, İrlanda, Ürdün, Güney Kore, Kuveyt, Kırgızistan, Libya, Litvanya, Meksika, Mogolistan, Hollanda, Yeni Zelanda, Portekiz, Suudi Arabistan, Güney Afrika, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti bir ya da iki bildiri ile Kongre'ye katılan ülkeler olmuşlardır. Bu kırk sekiz ülkenin dışında bildiri vermeden katılan ülkeler de vardır.

Ana oturumlarda tartışılan dokuz bildiri dışında kalan 230 bildiri 25 grupta toplanmış ve oturumlar bu gruplandırma göre yapılmıştır.

3. Kongreye Katılan Ülke Sayısı ve Katılan Kişi Sayısı

30. Kongreye Katılan ülke sayısı

Kongreye katılmak üzere kayıt işlemlerini yaptıran ülkeleri kıtalar itibarı ile ayırmak olanağı vardır. Bu ayırımda Orta Doğu ve Balkanlar ayrı bir grup olarak ele alınmıştır.

Bu verilere göre Kongreye Orta Doğu ve Balkanlardan 15 ülke, Amerika Kıtasından 7 ülke, Avrupa'dan 19 ülke, Asya'dan 8 ülke, Afrika'dan 7 ülke ve Avustralya'dan 2 ülke olmak üzere toplam 58 ülke delegeleri kayıt işlemlerini yaptırmış

lardır. Bu ülkelerden Belçika, Kamerun, Ukrayna delegeleri bildiri vermeden Danimarka, El Salvador, Gambiya, Almanya, İsveç, Tacikistan, Tanzanya ve Kongreye kayıt yaptırmışlardır.

Orta Doğu ve Balkanlar

Türkiye
Bulgaristan
Romanya
Sırbistan
Slovenya
Makedonya
Arnavutluk
Hırvatistan
Bosna Hersek
Yunanistan
Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti
Kuveyt
Suudi Arabistan
İran
Ürdün

Amerika Kıtası

Amerika Birleşik Devletleri
Kanada
Brezilya
Arjantin
Kolombiya
Meksika
El Salvador

Avrupa

İngiltere
İtalya
Fransa
İspanya
Çek Cumhuriyeti
Rusya
Polonya
Almanya
Avusturya
Estonya
Litvanya
Finlandiya
Hollanda
Belçika
İsveç
Danimarka
Ukrayna
İrlanda
Portekiz

Asya

Japonya
Çin
Malezya
Kırgızistan
Tacikistan
Hindistan
Güney Kore
Moğolistan

Afrika

Mısır
Nijerya
Güney Afrika
Tanzanya
Libya
Kamerun
Gambiya

Avustralya

Avustralya
Yeni Zelanda

Ancak İran delegelerinin tamamı, bildirileri olduğu halde Kongreye katılmamışlardır. Kamerun ve Gambiya delegeleri de vize işlemlerini zamanında tamamlayamadıklarından Kongre'ye katılamamışlardır. Hollanda'dan kayıt yaptıran delegelere ise mazaret bildirerek kongreye gelememiştir. Buna göre Kongre 54 ülkenin katılımı ile gerçekleştirilmiştir.

Kongreye katılan ülkeler incelendiğinde Orta Doğu ve Balkanlarda yer alan ülkeler ile Avrupa'da yer alan ülkelerin

toplamının 34 olduğu ve toplam ülke sayısı içinde %58 paya sahip olduğu dikkati çekmektedir. Potansiyel katkı açısından Orta Doğu ve Balkanlardan katılım yüksek seviyededir ve bu ülkelerin katkısı %25'in üzerinde olmuştur. Bildiriler açısından da durum aynı doğrultudadır. Bu durum, kongre düzenleme kurulunun Orta Doğu ve Balkanlar üzerindeki yoğun çabalarının sonuç verdiğini göstermektedir.

31. Kongreye Katılanlar

Kongreye katılım sayısı 572'dir. Bu sayının 254'ü yurt dışından, 318'i Türkiye'den katılmışlardır.

Yurt dışından kaydını yaptıran ve iletişim içinde olunan kişi sayısı 285 kişi dolayındadır. Kaydını yaptıran İran, Hollanda, Gambiya ve Camerun delegelerinin tamamı gelememişlerdir. Bunlar on kişi dolayındadır. Bunların dışında özellikle Çin depremi bu ülkeden gelenlerin bir bölümünün toplu olarak seyahatlerini iptal etmelerine neden olmuştur. Bir başka grup halinde iptal ise, Romanya'dan olmuştur. Romanya'da kongre ile yakından ilgilenen ve bildiri gönderen bir üniversite, öğrenci alımlarının bu tarihlere rast gelmesi dolayısı ile profesörlerini göndermeme kararı almıştır. Sadece bu iki ülkeden (Çin ve Romanya) kayıtlarını yaptıran ve gelemeyenlerin sayısı ondan fazladır.

Bütün bunlara rağmen Türkiye dışı ülkelerden, Romanya'dan 28, ABD'den 25, İngiltere'den 22, İspanya'dan 18, İtalya'dan 14, Fransa'dan 13, Nijerya, Rusya ve Japonya'dan 10'ar kişi katılmışlardır. Çek Cumhuriyeti ve Makedonya Cumhuriyeti'nden 8'er kişinin katıldığını da belirtmek gerekmektedir.

Bu arada Orta Doğu ve Balkan ülkelerinden toplam katılan sayısının yüksek seviyede olduğunu (70) belirtmek uygun olacaktır. Bu sayı, Türkiye dışı katılanlar içinde (% 27,5) önemli bir paya sahiptir. Hem bildiriler ve hem de katılan kişi sayısı açısından sözü edilen ülkelerden gelenlerin artırılabilmesi için özel katılım ücreti (300 Euro yerine 150 Euro) tarifesi uygulandığına da değinmek gerekir.

Türkiye'den kongreye katılan sayısı 318'dir. Bu sayının 183'ü akademisyen, 90'ı meslek odaları mensupları, 28'i kamu kurumları temsilcileri, 17'si de özel davetlilerden oluşmuştur.

Kongreye Türkiye'den kırk üniversite-den katılım olmuştur. Bu üniversiteler, Afyon Kocatepe, Adnan Menderes, Akdeniz, Aksaray, Anadolu, Atatürk, Bahçeşehir, Bozok, Bilecik, Balıkesir, Ç. Onsekiz Mart, Hitit, Dokuz Eylül, Dumlupınar, Ege, Erciyes, Erzincan, Gazi, Gaziantep,

Gaziosmanpaşa, İnönü, İstanbul Üniversitesi, İstanbul Kültür, İstanbul Ticaret, İzmir Ekonomi, Karadeniz Teknik, Kararmanoğlu Mehmetbey, Kocaeli, Kahramanmaraş Sürçü İmam, Marmara, Muğla, Mustafa Kemal, Nevşehir, Selçuk, Sakarya, Süleyman Demirel, Trakya, TOBB Ekonomi ve Teknoloji, Uludağ ve Ufuk Üniversiteleridir.

Meslek odalarından ise, başta TÜRMOB olmak üzere, İstanbul YMM Odası, Gaziantep YMM Odası, İstanbul SMMM Odası ile Aksaray, Ankara, Balıkesir, Bilecik, Bursa, Denizli, Edirne, Gaziantep, Hatay, İzmir, Kayseri, Kocaeli, Kütahya, Manisa, Ordu, Rize ve Zonguldak Serbest Muhasebeci ve Mali Müşavirler Odaları hem bildiri konusunda ve hem de katılım konusunda ve ayrıca mali açıdan büyük destek vermişlerdir. Bunlara KKTC meslek örgütünü de eklemek doğru olacaktır.

Türkiye'den katılımlarda ayrıca üzerinde durulması gereken husus, Anadolu'da ve Trakya'daki üniversitelerden elli dolayında genç akademisyenin TUBİTAK destekli olarak kongreye davet edilmiş olmasıdır. Bu genç akademisyenler için özel program yapılmasının nedeni, onların muhasebe ve finans tarihine ilgilerinin artırılması ve gelecekte yurt dışındaki aktivitelerde Türkiye'yi temsil etmelerinin alt yapısını oluşturmak isteğidir.

4. Kongre İçin Belgesel Hazırlıklar, Açılan Sergiler, Standlar ve Gerçekleştirilen Etkinlikler

Merdiven Yöntemini tanıtan kitap: 2005 – 2007 Yılları arasında yurt dışındaki kongre ve konferanslara ekipler halinde katıldığına yukarıda değinilmişti. Bu katılımlarda sunulan bildirilerin sayısı kırk dolayındadır. Türk delegasyonu kongre ve konferanslara giderken özel olarak hazırlanmışlar ve bildirilerini kitapçık haline getirerek yanlarında götürmüşlerdir. Bu yolun izlenmesi 2000 yılına kadar uzanır. 2000 Yılında Madrid'de yapılan 8. Dünya Muhasebe Tarihçileri Kongresi'nde kabul edilen bildiri kitap haline getirilerek götürülmüştür. 2002 Yılında Avustralya'da yapılan kongre için

de kabul edilen bildiri ile ilgili kitapçık hazırlanmış, sağlık nedenleri ile gidilemeyen bu kongreye sözü edilen kitapçık kargo ile gönderilerek orada dağıtımını sağlamıştır. Bu uygulama yıllar boyu devam ettirilmiştir. Sonuçta Türk delegasyonunun hazırlıklarını kitap haline getirmek alışkanlık haline almış ve Türkiye’de de Türk muhasebe kültürü ile ilgili yayın yapılmaya başlanmıştır. Kongre öncesi yapılan bu yayınların en önemlisi, Afyon Kocatepe Üniversitesi’ndeki arkadaşlarımızın, 1000 yıldan daha fazla bir süre için Orta Doğu’da kullanılan bir devlet muhasebe yöntemi olan Merdiven Yöntemi’ni tanıtan bir kitap hazırlamaları ve bu kitabı Türkçe ve İngilizce olarak yayınlamaları olmuştur⁹.

Osmanlı Muhasebe Kayıt Örnekleri Katalogu: Bir başka önemli çalışma Başbakanlık Osmanlı Arşivi’nin büyük ölçüde katkıları ile hazırlanmıştır. 12. Dünya Muhasebe Tarihçileri Kongresi anısına hazırlanan bu katalog Osmanlı muhasebe kayıt örnekleri ile ilgilidir. Osmanlı devlet muhasebesinde kullanılan Merdiven Yöntemi’nin XV. – XIX. yüzyıllar arasındaki örneklerinden oluşmaktadır. Örnek defterlerin kimi sayfalarını içeren katalogda, Türkçe ve İngilizce açıklamalar yer almaktadır¹⁰. Dünyanın en büyük muhasebe arşivlerinden birisi olan Başbakanlık Osmanlı Arşivi’ndeki 40 milyon doküman için de yer alan 360.000 muhasebe defterlerinden seçilen örneklerin yer aldığı katalog kongre katılımcılarına dağıtılmıştır. Elli dört sayfalık özel basım olan bu katalogda gelir gider muhasebesi örnekleri, mukataa muhasebesi, vergi muhasebesi, başka muhasebe belgeleri ve devlet bütçesi örnekleri yer almaktadır.

Kongre Anısına Pul Basımı: Trakya Üniversitesi’nde görev yapan Kongre Yü-

rütme Kurulu Üyeleri (Prof. Dr. Sudi Apak), tarafından hazırlatılan ve kongre katılımcılarına dağıtılan bin adet ptt/fdc pulu, 12. Dünya Muhasebe Tarihçileri Kongresi 20. 7. 2008 tarihini taşımaktadır. Pulun yer aldığı zarf üzerinde kongre logosu yer almaktadır.

Program and Abstracts kitabı: Kongrede sunulan 239 bildirin özelerinin ve ayrıntılı kongre programının yer aldığı kitap kongreye katılanlara dağıtılmak üzere basılmıştır¹¹.

Abstracts kitabında kongre öncesi istatistikî bilgilere de yer verilmiştir. Bu istatistiklere göre, kitapta yer alan 88 Türk bildirisinin 76’sının kırk üniversitede görev yapan akademisyenler ve sayısı 18’i bulan meslek odası mensubu tarafından hazırlandığı anlaşılmaktadır. Kalan 12 bildiri de kamu ve özel kurumlar tarafından ve bir yere bağlı olmayan akademisyenler tarafından düzenlendiği görülmektedir.

Abstracts kitabı ve öteki belgeler hazırlanan Kongre çantası (600 adet) ile birlikte katılımcılara dağıtılmıştır.

Kongre Gazetesi: 22, 23 ve 24 Temmuz 2008 tarihlerinde *Congress Daily News - Turquoise* adı ile yayınlanan gazetenin üç sayfası İngilizce, son sayfası da Türkçe olarak hazırlanmış olup, her gün bin adet basılmış ve Kongre’de dağıtılmıştır. Kongre

Gazetesinin yayınlanmasında görev alan yazı grubu, Prof. Dr. Ümit G. Gençoğlu, Prof. Dr. Seval K. Selimoğlu ile Arş. Gör. Yasemin Ertan, Arş. Gör. Elif Muğal’dan oluşmuştur. Gazete’de önceki günün oturumlarının ve sosyal aktivitelerinin yazılı ve fotoğraflı tanıtımlarına yer verilmiştir. Gazete’nin baş tarafında 12. Kongre’nin sloganı olan *Accounting History and Cultures from the Past to Present* cümlesi yer alıyordu.

Emekli Muhasebe Öğretim Üyeleri ve Meslek Odaları Başkanları ile Yapılan Söyleşi CD’si: Prof. Dr. Mustafa A. Aysan,

⁹ M.Erkan, C. Elitaş, O. Aydemir ve M. Oğuz: Osmanlı İmparatorluğu’nda 500 Yıl Boyunca Kullanılan Muhasebe Yöntemi: Merdiven Yöntemi, Maliye Bakanlığı, Strateji Geliştirme Başkanlığı Yayını, 2008, Ankara.

¹⁰ Başbakanlık Osmanlı Arşivi ve Kongre Yürütme Kurulu (O:Aydemir) : Osmanlı İmparatorluğu’nda Muhasebe Kayıt Örnekleri, Merdiven Yöntemi, XV. –XIX. Yüzyıllar, 54 Sayfa, 2008, İstanbul.

¹¹ 12th World Congress of Accounting Historians (wcah) July 20-24 2008, Istanbul- Turkey, Program and Abstracts, Avcıol Yayın Evi, 2008, İstanbul.

Prof. Dr. Sabri Bektöre, Prof. Dr. Mehmet Yazıcı, Prof. Dr. Fikret Öcal ve Prof. Dr. Oktay Güvemli ve İstanbul YMM Odası başkanı Sayın Sezai Onaral, İstanbul SMMMO başkanı Sayın Yahya Arıkan ile yapılan muhasebe tarihi ve meslek odalarının tarihleri ile ilgili söyleşiler kongre için yapılan özel hazırlıklar içinde yer almıştır. Bu söyleşiler Türkçe seslendirme ve İngilizce alt yazılı olarak hazırlanmıştır. Kongre boyunca plazma TV'den durmaksızın yayınlanmıştır. Bu yayında Maliye Bakanlığı tarafından hazırlanan özel tanıtım CD'si de yer almıştır. CD hazırlıkları birkaç ay devam etmiş ve Bilecik Üniversitesi ve Anadolu Üniversitesi'nde görevli yardımcı doçentler tarafından hazırlanmıştır. Kongre Yürütme Kurulunda görev yapan ve Kongre'de Information deskini yöneten anonslarda görev alan bu Yard. Doçentler Ümmühan Aslan ve Ebru Gökdağ'dır.

Kongrede Açılan Sergiler: Kongre'den aylar önce hazırlıkları yapılmaya başlanan bir başka etkinlik tarihi gelişimi ortaya koymaya yönelik olarak kurumların açtıkları sergiler olmuştur. Yürütme kurulu üyesi Sayın Gülçin Üstüntaş'ın başkanlığında yürütülen bu çalışmalar görkemli sonuçlar ortaya koymuştur. Maliye Bakanlığı 170. kuruluş yıldönümü dolayısı ile defterdarlıklardan aylar önce tedarik etmeğe başladığı eski kayıtlar, defterler ve belgeleri Kongre'de sergilemiştir. Başbakanlık Osmanlı Arşivi Kongre için yetmiş dolayında laminant hazırlamıştır. Osmanlı muhasebe kayıt örneklerinden oluşan bu özel laminantlar da kongrede sergilenen bir başka aktivite olmuştur. Marmara Üniversitesi, 125. kuruluş yıl dönümü dolayısı ile özel bir köşe hazırlayarak sergiler içinde yerini almıştır. Türkiye İş Bankası'nın eski yazı ve hesap makinelerini kendi müzesinden çıkararak Kongre sergileri içinde bunlara yer vermesi Kongre'nin görsel yanını güçlendirmiştir. Bunların dışında iki özel para koleksiyonu sergiler arasında yer almıştır. Bu özel para koleksiyonunda 1840'lı yıllardan 2000 yılına kadar Osmanlı ve Cumhuriyet dönemleri kağıt ve metal paralar yer almıştır.

Kongre dolayısı ile açılan sergiler arasında çoğu muhasebe akademisyeni olan ressamların resimlerine de yer verilmiştir. Bu resimler arasında, eski Türk muhasebe düşünür ve uygulamacılarının yanında, demirci, semerci vbg. eski Türk sanatkarları ve bugünlere kadar uzanan haftalık Pazar manzaraları da yer almıştır.

Harbiye Askeri Müze ve Kültür Merkezi'nin üç yüz metre karelik özel salonunda açılan ve değerli belge, doküman ve makineleri içeren bu sergi, özel koruma altında hem katılımcılara ve hem de sergiyi görmek isteyenlere hizmet vermiştir.

Kongre'de Açılan Standlar: 13. Kongreyi yapacak New Castle Üniversitesi ve Avustralya Muhasebe Tarihçileri Derneği olmak üzere iki yabancı kuruluş tarafından açılan standların yanında TÜRMOB, İstanbul SMMMO ve TÜRMOB kuruluşu olan LUCA da birer stand açmışlardır. MÖDAV ve MUFAD – MUFTAD iki tanıtım standı açmışlardır. Bunların dışında Türkiye İş Bankası ve Afyon Kocatepe Üniversitesi'nin de birer standları açılmıştır. Harbiye Askeri Müze ve Kültür Merkezi'nin giriş holünde açılan bu standlar özel olarak hazırlanmış ve ışıklandırılmışlardır. Bu arada Kongre boyunca günlük Dünya ve Referans gazetelerinin Kongre mahalline servis yaptığını ve kongre katılımcılarına bedelsiz olarak dağıtıldığını da belirtmek gerekmektedir.

Davetiyeler ve Kongre'nin Dili: Açılış oturumunun özelliği nedeniyle, kongre öncesi dört yüz dolayında açılış davetiyesi dağıtılmıştır. Üniversitelere, kamu kurumlarına, meslek odalarına ve ilgililere bu davetiyeler gönderilmiştir. Açılış davetiyeleri dolayısıyla kongreye izlemek üzere gelenlerin sayısı tam olarak saptanamamakla birlikte, eğer bir ölçü olacaksa, ilk gün öğle yemeğine katılanların sayısının yedi yüz elli dolayında olduğu göz önünde tutulursa yaklaşık iki yüz kişinin açılış davetiyesi ile kongreye geldiği öne sürülebilir. İkinci davetiye kokteyl ve gala yemekleri nedeniyle basılmıştır. Bu davetiye 20 Temmuz akşamı verilen kokteyl ile 21 Temmuz akşamı verilen ilk gala yemeği ve 24 Temmuz akşamı Boğaz'da gemi turu şeklinde yapılan kapanış yemeği biçiminde

de olmuştur. Bu üç sosyal aktivitenin her birine toplan olarak 500-600 dolayında katılım olmuştur.

Kongre'nin dili İngilizce olarak belirlenmiştir. Ancak Türk katılımcıların çokluğu göz önünde tutularak ana oturum salonundaki bütün oturumların simültane tercümesi yapılmıştır. Bu salonda yapılan ana oturum bildirileri ile paralel oturum bildirilerinin tamamı tercüme edilmiştir. Bu tercüme işlemi her gün ve bütün bildiriler için geçerli olmuştur. Böylece yaklaşık elli dolayında bildirinin Türkçe ya da İngilizce tartışılması sağlanmıştır.

Bildiriler yedi salonda sunulmuştur. Bu salonlara tanınmış muhasebe tarihçilerinin adları verilmiştir. Ana oturum salonuna bu kongreleri 1970 yılında başlatan Belçika'dan Stevelinck'in adı verilmiştir. Ayrıca Fransız muhasebe tarihçisi Raymond de Rover'in ve ABD'li muhasebe tarihçisi Paul Garner'in adları da birer salona verilmiştir. Bunlar vefat eden dünyaca ünlü muhasebe tarihçileridir. Yaşayan muhasebe tarihçilerinden İngiliz Basil Yamey ile Rusya'dan Yaroslav Sokolov'un adları da birer salona verilmiştir. Bunlardan Sokolov kongreye gelmiştir. Kongrenin Türkiye'de yapılmasına büyük katkısı olan ABD'li Gary J. Previts'in adı da özel bir odaya verilmiştir. Ayrıca Türkiye'den ilk muhasebe tarihçisi İsmail Otar'ın adı ve ünlü muhasebe hocası Osman Fikret Arkun'un adı da birer salona verilmiştir.

Plaketler: Kongreye gelen rektörlere, açılış konuşmalarını yapanlara, ana oturum bildirilerini sunanlara, oturum başkanlarına, Kongre'ye destek veren meslek odası başkanlarına, Dünya muhasebe tarihçileri kongrelerine sunulan bütün bildirilerin bu kongrede sunulan her 25. bildiriye (bu kongrede 650, 675, 700, 725, 750, 775, 800, 825, 850, 875. bildiriler sunulmuştur) bir anı plaketi verilmiştir. Sunulan plaket sayısı 100'ü geçmiştir.

Akademik 35. Kuruluş Yıldönümünün Kutlanması: *Academy Of Accounting Historians*'in 35. kuruluş yıldönümü dolayısıyla özel bir oturum yapılmış ve bu oturuma, bu kongrelerin 1970 yılında yapılan ilkine katılan R. Brief ile Akademi'nin kurucularından Richard Vanger-meersch

ve son Akademi başkanı İngiltere'den Stephen Walker katılmışlar ve birer bildiri sunmuşlardır. Ayrıca dört yüz kişilik bir pasta hazırlatılarak Akademi'nin 35. kuruluş yıl dönümü kutlanmıştır.

5. Yürütme Kurulu ve Kongreyi Destekleyen Kuruluşlar

50. Kongre Yürütme Kurulu

Kongre, Harbiye Askeri Müze ve Kültür Merkezi'nde, 20 Temmuz 2008 Pazar günü saat 17.00'de kayıt ve kokteyl ile başlamış olup, Kongre 24 Temmuz 2008 Perşembe günü boğaz turu ile saat 22.30'da sona ermiştir. Özel bir açılış ve özel bir kapanış programı düzenlenen kongrenin gerçekleşmesinde kongre organizasyonu için anlaşma yapılan şirket yanında, Kongre Merkez Ofisinden üç sekreter ve çoğu akademisyen olan yirmi yedi yürütme kurulu üyesi görev almıştır. Bu yürütme kurulu üyelerinin yedisi Trakya Üniversitesi'nden, dördü Uludağ Üniversitesi'nden, üçü Marmara Üniversitesi'nden, ikisi Afyon Kocatepe Üniversitesi'nden, ikisi Anadolu Üniversitesi'nden, Birer adedi Gazi Üniversitesi, Bilecik Üniversitesi, Balıkesir Üniversitesi, İstanbul Üniversitesi, Mustafa Kemal Üniversitesi ve Gaziosmanpaşa Üniversitesi'nden gelmişlerdir. Kalan üç kişinin ikisi meslek odalarından (İst. YMMO) gelmiş ve yukarıda sözü edilen sergileri de işin uzmanlığı gereği özel bir dost üstlenmiştir. Sosyal aktiviteler dahil tüm kongrenin sorumluluğunu ve organizasyon şirketinin kontrolünü bu yirmi yedi kişi üstlenmiş ve kongre bu kişilerin aylarca çalışmaları sonucunda gerçekleştirilmiştir.

51. Kongreyi Destekleyen Kuruluşlar

Kongrenin çok sayıda destekçisi olmuştur. Bu kuruluşları şu şekilde sıralamak olanağı vardır: Kültür ve Turizm Bakanlığı, Maliye Bakanlığı, TÜRMOB, İst. YMM Odası, İst. SMMM Odası, Türk Hava Yolları, İstanbul Ticaret Odası, Türkiye İş Bankası, Akbank, TC Ziraat Bankası, TC Merkez Bankası, TUBİTAK, Şişli Belediye

yesi, Form Endüstri Ürünleri AŞ. ve Mutlu Akü ve Malzemeleri AŞ. Bunların yanında çok sayıda meslek kuruluşunun ve başka kuruluşların da hem mali açıdan ve hem kimi hizmetleri üstlenerek yardımları olmuştur.

6. Kongrenin Ortaya Koyduğu Bazı Sonuçlar

Türkiye’de yapılan 12. Dünya Muhasebe Tarihçileri Kongresi’nden çıkarılabilecek kimi sonuçlar aşağıda sıralanmıştır.

- İstanbul Kongresi, bir Orta Doğu ve Balkan ülkesinde yapılan ilk muhasebe tarihçileri kongresi olmuştur. Kongre’ye bu bölgeden katılan ülke sayısı onbeş olup, daha önceki kongrelere bu bölgeden sözü edilen sayıda katılım olmamıştır.

- Bu kongre kendisinden önce yapılan on bir kongrenin bildiri sayısı, katılan ülke sayısı ve katılımcı sayısı açısından en büyüğü olmuştur. Bu büyüklüğe sosyal etkinlikleri ve kapanış seremonisindeki etkinlikleri de katmak olanağı vardır. 239 Bildiri sayısı (önceki en fazla bildiri 114 bildiri ile 2004 ABD Kongresidir) ve 58’i bulan katılan ülke sayısı (önceki kongrelerde katılan ülkelerin en çok olduğu sayı 23 ülke ile 2002 Melbourne kongresidir) önceki onbir kongrenin en iyi ikisinin toplamından fazladır. 572 Katılımcı sayısı daha önce yapılan Madrid Kongresi’nin katılımcı sayısından (350) fazladır.

-Türkiye’nin bulunduğu coğrafyanın özellikleri ve komşu ülke sayısının fazlalığı, katılan ülke sayısının artmasına olumlu etki de bulunmuştur. Katılan ülkelerin çoğu muhasebe tarihine ilk kez katılan ülkelerdir. Balkanlar ve Orta Doğu’dan katılan ülke sayısının onbeşi bulması, Afrika’dan yedi ülkenin katılması bu durumu göstermektedir.

- Bildiri başvurularının kabul edilmesi ve bildirilerin değerlendirilmesinde izlenen yol, bildiri sayısının artmasını sağlamıştır.

- Yurt dışına dönük bildiri değerlendirme çalışmalarının Türkiye’ye dönük olarak da uygulanması ve Türk akademisyenlerinin Türk muhasebe tarihine sahip çıkmada gösterdikleri olağan üstü çaba da

Türkiye’den gelen bildiri sayısını artırmıştır.

- Türklerin ve Anadolu’nun muhasebe ve kayıt kültürünün tarihi derinliği ile geniş biçimde ele alınmasına çalışılmıştır. MÖ 1500’lü yıllardan bugüne uzanan çizgide bu kayıt kültürünün incelenmesine ve tanıtılmasına önem verilmiştir. Kongre sonrasında bildiriler kitabının kısa süre içinde hazırlanmasına çalışılmakta olup, böylece bu kültür çeşitli ülkelerde konu ile ilgilenenlerin yararına sunulmuş olacaktır.

- Kongre’de sosyal etkinliklere ağırlık verilmesi, hem Kongre’ye katılımı artırmış ve hem de Kongre boyunca katılımcıların oturumlara devam etmelerini sağlamıştır. Kongre’nin beş akşamının üçü sosyal etkinliklere ayrılmış ve iki akşamı *free time* olarak belirlenmiştir. Ayrıca Kongre’nin son günü öğleden sonra kent içi (Kapalı Çarşı) alış-veriş gezisi de düzenlenmiştir.

- Kongre’ye yurt dışından 254, yurt içinden 318 katılım olmuştur. Türkiye’den katılan kişilerin 148’i bildiri hazırlayan kişilerdir. Bu kişiler, akademisyen, meslek kuruluşu üyeleri ve kamu kuruluşları çalışanlarıdır. Türkiye’den katılımın fazla olmasına 1982 üniversite reformundan sonra Anadolu ve Trakya’da yaygınlaşan üniversitelerde yetişmiş genç kadroların konu ile ilgilenmek istemeleri ve bu kadroların bölgelerindeki meslek odaları ile yakın işbirliği içinde bulunmaları etken olmuştur. Ayrıca Kongre organizasyonunda görev alanların uzun süre boyunca hem üniversiteler, hem meslek odaları ve hem de kamu kuruluşları ile ilişkilerini uzun süre devam ettirmeleri de bu sonucun oluşmasına etkide bulunmuştur.

- Kongre dolayısı ile Türkiye’de, Muhasebe ve Finans Tarihçileri Derneği (MUF-TAD)’nin kurulduğunu ve bu derneğin Muhasebe ve Finans Tarihi Dergisi çıkarmayı üstlendiğini de belirtmek uygun olacaktır.

- 13. Kongre’nin 2012 yılında İngiltere’de yapılmasına daha önce karar verilmişti, 2016’da yapılacak 14. Kongrenin İtalya’da yapılmasına ise, İstanbul Kongre’sinde yapılan başkanlar toplantısında karar verildiğini belirtmek gerekmektedir.

İstanbul Kongresi deneyiminin, dünya muhasebe kongre ve konferanslarının yapılma aralıklarının ve bu aktivitelerin dünya üzerinde bölgelere dağılımının yeniden gözden geçirilmesi gereğini ortaya koyması açısından önem taşıdığını belirtmek yanlış olmayacaktır.

Ayrıca bu kongrenin, Türkiye’de muhasebe ve finans tarihi ile ilgili çalışmalarını hızlandıracağı ve Üniversite ders programlarına konu ile ilgili dersler konulmasının artmasını sağlayacağı da umut edilmektedir.

Yukarıda sıralanan sonuçlara, muhasebe akademisyenlerine ve uygulamacılara dönük şu özdeyişi eklemek uygun olacaktır: *Geçmişinizi ne kadar iyi bilerseniz, geleceğinizi de o ölçüde sağlam kurarsınız...*

Kaynaklar

- O. Güvemli, Ü. G. Gençoğlu ve arkadaşları: Muhasebe İle İlgili Dünya Kongreleri ve Türkiye Muhasebe Kongre ve Sempozyumları, İstanbul SMMMO Yayını, No. 67, 2006, İstanbul.

- M. Erkan, C. Elitaş, O. Aydemir ve M. Oğuz: Osmanlı İmparatorluğu’nda 500 Yıl Boyunca Kullanılan Muhasebe Yöntemi: Merdiven Yöntemi, Maliye Bakanlığı, Strateji Geliştirme Başkanlığı Yayını, 2008, Ankara.

- Başbakanlık Osmanlı Arşivi ve Kongre Yürütme Kurulu (O. Aydemir): Osmanlı İmparatorluğu’nda Muhasebe Kayıt Örnekleri, Merdiven Yöntemi, XV. – XIX. Yüzyıllar, 54 Sayfa, 2008, İstanbul.

- 12th World Congress of Accounting Historians (wcah) July 20-24 2008, İstanbul-Turkey, Program and Abstracts, Avciol Yayın Evi, 2008, İstanbul.

- Muhasebe ve Finansman Dergisi, Nisan 2005, Sayı 26.

- Muhasebe ve Finansman Dergisi, Ekim 2005, Sayı 28.

- Muhasebe ve Finansman Dergisi, Ocak 2006 Sayı 29.

- Muhasebe ve Finansman Dergisi, Ekim 2006, Sayı 32.

- Muhasebe ve Finansman Dergisi, Ocak 2007, Sayı 33.

- Muhasebe ve Finansman Dergisi, Nisan 2007, Sayı 34.

- Muhasebe ve Finansman Dergisi, Ekim 2007, Sayı 36

Türkiye, fındık üretiminde dünya lideri (Ton/Kabuklu)							
Ülke	2000-01	2001-02	2002-03	2003-04	2004-05	2005-06	2006-07
Türkiye	500.000	725.000	630.000	480.000	400.000	620.000	825.000
İtalya	80.000	130.000	100.000	80.000	133.500	65.000	130.000
İspanya	15.000	25.000	24.000	22.000	25.000	20.000	28.000
ABD	18.000	45.000	16.000	32.000	33.500	25.400	36.000
Gürcistan	14.200	11.400	13.900	14.800	8.300	16.400	23.500
Azerbeycan	13.300	16.000	16.000	19.900	5.500	28.000	25.000
Fransa	5.100	4.000	5.400	3.700	6.500	4.500	6.000
Yunanistan	2.500	2.800	2.400	2.200	2.500	1.800	1.800
Diğer	34.200	37.500	38.900	33.800	43.700	47.000	41.500
Toplam	682.300	996.700	846.600	688.400	658.500	828.100	1.116.800

Kaynak: Karadeniz İhracatçı Birlikleri, FAO, INC.
Milliyet Ekonomi, 23.08.2008

Fındık ihracatı 2005-06’da zirve yaptı		
Yıllar	Miktar (iç/ton)	Değer (milyon \$)
2001-02	255.893	636
2002-03	255.918	593.7
2003-04	217.176	878.8
2004-05	194.594	1554.1
2005-06	236.499	1938.5
2006-07	248.633	1262.4
2007-08*	201.914	1554.2

Kaynak: Karadeniz İhracatçı Birlikleri
Genel Sekreterliği
* 01.09.2007-31.07.2008 tarihleri arası